

Criteris metodològics per a la intervenció educativa en les primeres edats

| M. ROSA TERRADELLAS | PIFERRER |

Quan parlem de criteris metodològics ens referim bàsicament al conjunt d'estratègies didàctiques, formes d'organització i d'actuació que, a nivell explícit o implícit, guien les nostres intervencions educatives.

Tot i que, en parlar d'educació en les primeres edats pot semblar estrany plantejar-se aquests criteris, volem evidenciar que és necessari fer-ho. Els infants d'aquesta etapa estan sotmesos a un procés de desenvolupament accelerat, que es caracteritza pel seu caràcter constructiu, sobre el qual s'aniran inserint tots els aprenentatges posteriors. Per la qual cosa, hem de fonamentar les nostres actuacions en principis sòlids que garanteixin un desenvolupament harmònic dels infants, des de totes les esferes de la seva personalitat i que siguin coherents amb les finalitats educatives que perseguim.

DAVANT LA DIVERSITAT DE CONTEXTOS EDUCATIUS on es desenvolupen els infants en les primeres edats, en aquest article, ens centrarem bàsicament en l'escola bressol o el parvulari, ja que en aquests contextos participen diferents infants de manera organitzada sota la guia de professionals, tot i entenent que molts dels criteris dels quals parlarem també poden ser tinguts en compte en d'altres entorns educatius.

Bàsicament, des de la nostra concepció, proposem els següents criteris d'actuació:

1. Plantejar-nos que *cada infant és diferent respecte als altres* i que l'haurem d'atendre en relació amb aquesta diversitat. Cada criatura, sigui quina sigui la seva edat, té unes característiques biològiques, ha viscut o començat a viure unes experiències, ha desenvolupat unes competències i funciona amb unes motivacions, ritmes de vida i d'aprenentatge que són diferents als dels seus companys o de nosaltres mateixos... Quan s'integra en un centre educatiu necessita ser reconegut des d'aquesta diversitat i, de manera progressiva, avançar cap a formes més evolucionades. Per això, caldrà que analitzem tots aquests aspectes per a poder intervenir adaptant-nos a les seves necessitats. De totes maneres, cal dir que no hem de considerar aquesta anàlisi com un fre o una limitació a les possibilitats d'evolució dels infants, sinó com a punt de referència des del qual hem de partir per ampliar-les i tenir-les en compte per a poder contrastar la pròpia diversitat amb la dels altres i enriquir-se mútuament.

2. *Considerar les rutines quotidianes en què participen els infants com a situacions privilegiades que afavoreixen el seu creixement, maduració, desenvolupament i aprenentatge.* En efecte, les criatures en les primeres edats necessiten, a nivell físic i biològic, alimentació, higiene, repòs, activitat i han de poder participar activament en aquestes situacions ja que els ofereixen la possibilitat d'exercitar habilitats, integrar codis i pautes culturals, accedir a coneixements, valors, creences... i els ajuden a incorporar, reconstruir i/o ampliar determinats aprenentatges. Cal entendre aquestes rutines i experiències no com a activitats trivials o sense sentit, sinó com a actuacions que incideixen plenament en l'evolució dels infants.

3. Plantejar-se que *els infants han de ser actius*. Aquest principi d'activitat no cal confondre'l amb un simple activisme i pensar que pel simple fet que l'infant actui ja aprèn. Res més fals. L'activitat de l'infant pot comportar aprenentatge o no. Si incideix en la incorporació o ampliació

dels seus coneixements o de les seves habilitats comportarà nous aprenentatges. Si se centra només a repetir allò que ja sap no en comportarà. Per tant, l'activitat de l'infant no només ha de ser considerada a nivell físic, sinó que també ha de comportar un procés mental, que l'ajudi a integrar en l'àmbit intern les accions realitzades a nivell extern, incorporant-les en la seva estructura cognitiva de manera organitzada.

4. Cal que *l'infant interaccioni amb objectes i amb persones*. Els primers incidiran en el fet que pugui incorporar dades referents als elements que integren la seva realitat, característiques dels objectes, qualitats, relacions que s'estableixen entre ells... Mitjançant la interacció amb d'altres persones també podrà incorporar aquestes dades i, a més a més, compartir significats amb els seus congèneres i atribuir sentit a les seves actuacions.

5. *Les interaccions entre persones els infants les han de poder portar a terme des de diferents tipus d'agrupaments*, parelles, petits grups, a nivell col·lectiu; i *fer-ho tant amb grups homogenis com heterogenis*, així tindran la

possibilitat d'actuar amb nens i nenes que tenen capacitats i formes d'intervenció diferents de les seves.

6. *L'infant necessita poder actuar amb diferents nivells d'autonomia*, de manera que tingui la possibilitat tant de poder posar en funcionament les seves competències i actuar amb la màxima llibertat, com de sentir-se ajudat o guiat tant pels mestres com per companys més capacitats.

7. Hem de proposar als infants actuacions que els ajudin a *posar en funcionament els processos que necessiten desenvolupar en les primeres edats per a poder aprendre*. Sabem que l'atenció, la imitació, l'observació, l'experimentació, l'associació, la memorització, l'expressió... són alguns dels procediments que els infants hauran d'activar i desenvolupar per incidir en el seu aprenentatge. Per la qual cosa, són alguns dels processos que haurem de potenciar.

8. Al mateix temps, també *cal que tinguem en compte tots aquells aspectes que, sense ser considerats com a processos, incideixen de manera positiva en l'aprenentatge i en l'increment del propi autoconcepte i autoestima* com poden ser, la motivació, el repte, l'empatia, la persistència, l'èxit, el plaer funcional, l'activitat lúdica, l'esperit de superació, el sentir-se valorat i estimat, la confiança en les pròpies possibilitats...

9. La perspectiva constructivista assenyalava que *hem de promoure aprenentatges significatius i funcionals*, de manera que els infants els puguin atribuir sentit en la seva estructura cognitiva, inserir-los en xarxes de coneixements més àmplies i que puguin aplicar-los a diferents situacions. Per la qual cosa, caldrà que ens plantejem com poden promoure en els infants aprenentatges amb aquestes característiques.

10. Els infants han de poder *construir els seus aprenentatges en relació amb una gran diversitat d'experiències* que els ajudi a tractar temàtiques diferenciades i al mateix temps atendre les diferents motivacions, interessos i capacitats que tenen els infants.

11. Aquesta diversitat d'experiències també ens ha de conduir a oferir *als infants una gran diversitat de materials*, estructurats o estructurables, éssers vius i inerts, materials reals i simbòlics, joguines, per tal que tinguin l'oportunitat d'interactuar amb elements que els proporcionin dades i aprenentatges diferents.

12. *Els materials* que oferim als infants *han de reunir unes quantes condicions*, respondre als objectius i finalitats que perseguim; ser resistents, durables, ser versàtils i poder ser utilitzats per a diferents funcions; provocar o donar suport l'activitat dels infants, complir els requisits establerts per la legislació vigent...

13. La diversitat d'experiències no ha de portar els infants, com hem dit, a l'activisme. Cal que la diversitat els ajudi a copsar l'ampli ventall de coneixements, habilitats, actituds que hauran d'incorporar, però, al mateix temps,

”
L'infant necessita poder
actuar amb diferents
nivells d'autonomia.

FOTO: MARC VILA

Cal entendre les rutines quotidianes no com a activitats trivials o sense sentit, sinó com a actuacions que incideixen plenament en l'evolució dels infants.

també caldrà consolidar alguns d'aquests aprenentatges mitjançant la repetició. Tots sabem la importància que té la repetició en la consolidació de les habilitats i dels procediments. Per la qual cosa, haurem de trobar un equilibri entre la diversitat i la repetició de les experiències i activitats.

14. *Les interaccions educatives* en les primeres edats han de fonamentar-se en una doble perspectiva: *coherència en els plantejaments i flexibilitat en les actuacions*. De manera que quan actuem no ens deixem emportar massa sovint pels esdeveniments i perdem de vista la coherència del model adoptat; però, al mateix temps, cal que sapiguem incorporar els fets espontanis sempre que s'ajustin a les necessitats, motivacions i demandes dels infants i siguin coherents amb el nostre model.

15. Cal que des de tot el col·lectiu de professorat establim línies que donin coherència i continuïtat tant als continguts com als criteris metodològics adoptats. Aquesta coherència l'hem de poder establir tant a nivell vertical com horitzontal. A nivell vertical els infants necessiten poder ampliar els coneixements adquirits. A nivell horitzontal han de poder posar en pràctica tant la funcionalitat dels aprenentatges adquirits com l'exercitació d'aquells que encara no acaben de dominar.

16. Cal que els infants integrin els diferents aprenentatges des d'una perspectiva globalitzadora que els permeti integrar aspectes de la realitat en esquemes de coneixement que siguin coherents i que mantinguin entre ells múltiples connexions. Per facilitar aquesta integració globalitzadora podem organitzar els continguts atenent a models didàctics globalitzadors, com poden ser els projectes de treball, els centres d'interès, els tòpics, els complexos d'interès, les unitats didàctiques... Tots ells són susceptibles de potenciar aprenentatges des d'una perspectiva globalitzadora, sempre que permetin als infants integrar aspectes de la realitat des de la seva globalitat i inserir els coneixements adquirits en esquemes més amplis i complexos.

Per acabar, hem posat a la vostra consideració alguns dels criteris metodològics que ens poden ajudar en la intervenció educativa amb els més petits, tot i que és evident que cada col·lectiu haurà de plantejar-se els propis. Per a fer-ho caldrà que utilitzem l'experiència pedagògica que hem acumulat tant nosaltres mateixos com altres companys o estudiosos del tema; que seleccionem les teories psicopedagògiques que millor expliquin el procés tant de desenvolupament com d'aprenentatge dels infants; que ens qüestionem quines necessitats tenen en relació amb l'aprenentatge i el coneixement dels infants de la nostra societat; conèixer els principis, lleis, teories i mètodes propis de les diferents disciplines per tal de poder-los aplicar a l'hora de seleccionar i seqüenciar els continguts de l'ensenyament. Aquests quatre elements d'anàlisi, així com la confrontació dels nostres coneixements amb els d'altres companys, segur que ens ajudaran a portar a terme intervencions educatives ajustades a les necessitats dels més petits de la nostra societat. ■

Bibliografia

TERRADELLAS, M. R. (1995): «Implicacions de la concepció constructivista a la metodologia». *Perspectiva Escolar*, núm. 195, pàg. 2-11.

TERRADELLAS, M. R. i M. A. PUJOL (1997): *Organització i desenvolupament d'activitats a l'educació infantil i primària*. Actas de las VIII Jornadas Municipales de Psicopedagogía. Valencia: Ajuntament de Torrent.

► M. Rosa Terradellas i Piferrer és professora de la Universitat de Girona.

LLIBRES RECOMANATS

per M. Rosa Terradellas i Piferrer

1. DDAA (1992): *La educación infantil 0-6 años*. Barcelona: Paidotribo.
2. DDAA (1998): *La escuela infantil de 0 a 6 años*. Madrid: Anaya.
3. BERNAL, M., O. DEFIS i A. PUJOL (1996): *L'educació infantil: Una nova etapa*. Barcelona: Graó.
4. BASSEDAS, E., T. HUGUET i I. SOLÉ (1996): *Aprender i ensenyar a l'educació infantil*. Barcelona: Graó.
5. GOLDSCHMIED, E. (1998): *Educar l'infant a l'escola bressol*. Barcelona: Rosa Sensat.
6. MOLINA, I. (1997): *Participar en contextos de aprendizaje y desarrollo*. Barcelona: Paidós.
7. VILA, I. (1998): *Familia, escuela y comunidad*. Barcelona: Horsori.
8. ZABALA, A. (1995): *La práctica educativa*. Barcelona: Graó.